ಚೈತ್ರ ಶುದ್ಧ ತೃತೀಯ

"ಪರಮಾತ್ಮನ – ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರದಿನ"

ಮನ್ವಂತರಪ್ರಲಯೇ ಮತ್ಸ್ಯರೂಪೋ ವಿದ್ಯಾಮುದಾನ್ಮನವೇ ದೇವದೇವ: ।

ವೈವಸ್ವತಾಯೋತ್ತಮಸಂವಿಧಾತ್ಮ ವಿಷ್ಣೋ:ಸ್ವರೂಪಪ್ರತಿಪತ್ತಿರೂಪಾಮ್ ॥

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ 8ನೇ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರವನ್ನು ಶ್ರೀ ವೇದ– ವ್ಯಾಸರು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ನಡೆದಿದ್ದು ಚಾಕ್ಷುಷ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ.

ಒಮ್ಮೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ದಿನಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ (ಬ್ರಹ್ಮನ ರಾತ್ರಿಕಾಲ) ನಿದ್ರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಹಯಗ್ರೀವಾಸುರ ಎಂಬ ದೈತ್ಯನು ವೇದಗಳು ಮತ್ತು ಅದರ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ್ದನು. ಆಗ ಪರಮಾತ್ಮನು

ಮೀನಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರಮಾಡಿ, ಹಯಗ್ರೀವಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಮತ್ತೆ ವೇದಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗಿತ್ತನು.

ಒಮ್ಮೆ ಸೂರ್ಯಪುತ್ರನಾದ ಸತ್ಯವ್ರತ ಮಹಾರಾಜನು, (ವೈವಸ್ವತ ಮನು) ನಿರಾಹಾರನಾಗಿ, ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರಲು, ಕೃತಮಾಲ ನದಿಯಲ್ಲಿ ತರ್ಪಣಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಮೀನು ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಆಗ ಅವನು ನೀರಿನಸಮೇತ ಅದನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟನು. ಆಗ ಮೀನು ಸತ್ಯವ್ರತನನ್ನು “ನನ್ನನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸು” ಎಂದು ಕೋರಿತು. ರಾಜನು ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಕಮಂಡಲದಲ್ಲಿಡಲು, ಅದು ಅಲ್ಲೇ ದೊಡ್ಡದಾಗಿತು. ಅದನ್ನು ಭಾವಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದನು. ಅದು ಮತ್ತೆ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಭಾವಿ ಸಾಲದಾಗಲು ಅದನ್ನು ಕೊಳದಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲೂ ದೊಡ್ಡದಾಗಲು, ಅದನ್ನು ನದಿಗೂ, ಅಲ್ಲೂ ಅದು ಮತ್ತೆ ಬೆಳೆದು ನದಿ ಸಾಲದಾಗಲು ಅದನ್ನು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೂ ಸೇರಿಸಿದನು. ಆಗ ರಾಜನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು, ಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ತಾನೇ ಮತ್ಸ್ಯನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ್ದುದಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿಂದ ೭ನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮೂರೂ ಲೋಕಗಳೂ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಲು, ನಾನು ಒಂದು ದೋಣಿಯನ್ನು ನಿನ್ನ ಬಳಿ ಕಳಿಸುವೆನು, ಎಲ್ಲ ತರಕಾರಿ-ಆಹಾರಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಆ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಋಷಿಗಳನ್ನೂ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಆ ದೋಣಿಗೆ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಬಿರುಗಾಳಿಯಿಂದ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ, ನನಗೆ (ಮತ್ಸ್ಯನಿಗೆ) ಕಟ್ಟಿ. ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮನ ರಾತ್ರಿ ಪೂರ್ತಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ ನೀವು ಕೇಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸುವೆನು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಂತರ್ಧಾನವಾದನು. ಈ ರೀತಿ ಸತ್ಯವ್ರತಾದಿಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ಸ್ಯಾವಾತಾರಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಉತ್ತರವೇ – “ಮತ್ಸ್ಯಪುರಾಣ”.

The avatara of Paramathma as fish viz., Matsyavatara, can be found in 8th Skanda of Srimadbhagavatha. This happened during Chakshusha Manvantara.

First Story of Matsyavatara - Once Brahma, during his Dina pralaya, felt sleepy, and did not had the complete control over the Vedas and their Abhimani devatas. Hayagreeva named Daithya, utilising the opportunity stole the Vedas (with Abhimani devatas) and Paramathma incarnated as a fish (Matsyavatara) and killed Hayagreeva Daithya and saved the Vedas and brought back to Brahma.

Second part of Matsyavatara - Once Satyavratha Maharaja, (Satyavratha Maharaja later become Vaivaswatha Manu, Son of Surya) was doing penance without taking food & taking only water. He was doing Tarpana at Kritamala River, a small Fish come into his hand & he left that water along with the fish in the river. The fish requested that it may be kept in a safe place since there is danger of being swallowed by big fishes in the river. So the king kept it in his Kamandalu. The fish grew large by the hour so that the fish was transferred to a well the next day. Then the fish got large enough so that it was transferred to the pond, then in a river and at last in the sea. The king was surprised and prayed almighty to reveal the fun or magic behind it. They Lord Vishnu appeared and told Manu that he is Lord Vishnu. He further told that from today on the seventh day, the three lokas will be immersed in sea and that he will send one boat. Told the king to collect vegetables and other food materials and store in the boat alongwith Rishigalu. You tie the boat on the fish’s horns to protect from wind. I will be dragging that ship up to the end of Brahmas night. Then I will reply to your questions Then Lord Vishnu disappeared.

The upadesha given by Lord Vishnu in the roopa of Matsya (Fish) to Satyavratha is called as “Matsya Purana”